

నవ్యసాహిత్యమాల

భావసంకీర్తనము

గౌరవ సంపాదకులు:

శ్రీ తల్లావఝ్ఝల శివ శంకర శాస్త్రి

శ్రీ దేవులపల్లి కృష్ణ శాస్త్రి

గౌరవ సహాయ సంపాదకుడు:

శ్రీ జనమంచి కామేశ్వర రావు

సంపాదకుడు:

శ్రీ బాలాంత్రపు సత్యనారాయణ రావు

భావ సంకీర్తనము

శ్రీ వేంకట పార్వతీశ్వర కవులు

శ్రీ శివ శంకర శాస్త్రి పీఠిక

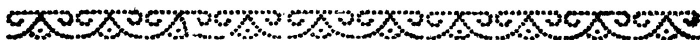
1943

ఆంధ్ర ప్రచారిణీ లిమిటెడ్

రాజమహేంద్రవరము

మొదటి కూర్పు: డిసెంబరు ౧౯౪౩

సుజన రంజనీ ముద్రాశాల
రాజమహేంద్రవరము

పీఠిక

౧

ముద్రణసౌకర్యాలు బాగా విస్తృతమైనాక సాహిత్యగ్రంథాలు శ్రవణేంద్రియంకంటె నయనేంద్రియానికే సన్నిహితమవుతున్నవి. నిజానికి నేత్రం కన్న శ్రోత్రమే సాహిత్యానుభవం సమగ్రంగా సమకూర్చుకోగలుగుతుంది. ఈ భావ సంకీర్తన కావ్యం చూపులకు ఒక రకం, పఠనానికి మరొక రకం. ముద్రణలో ముద్దుకోసం ఇలా జరిగింది. పఠనంలో ఒక ఘసందూ ఉన్నది, ఒక బాధా ఉన్నది. సామాన్యదృష్టికి ఈ పుస్తకం ఛందోబద్ధమనిపించదు. పద్యరచనా ప్రవీణులుకూడా ప్రథమవీక్షణములో అంతర్యం అవగతం చేసుకోలేరు. ఇవి సీసపద్యాలని చెప్పినా, కావని వాదించినవారున్నారు.

సీసమూ అని గ్రహించినా, నడకలో కుదుపేచీలు తరుచుగా తగులుతవి. తిక్కనాదుల సీసములలో తకమక బాగా ఉన్నది. శ్రీనాథుని సిద్ధలేఖిని ప్రభావంచేత సీసం సాఫీ తేరి సువర్ణమయిపోయింది! కొక్కొండ వెంకటరత్న శర్మ సీసము జాతిలో తక్కువ దనుకొని పక్షులు పెంచి వెండి బంగారాలు చేసినా, ఆ వెండి జర్మను వెండియైనా, బంగారమూ కాకిబంగారము వలెనూ గౌరవం పొందలేక పోయింది. వికటాక్షవ్యక్తలు చిత్ర రీతులలో సీసమును కరగిపోసి భావసంకీర్తనకు ఆకార ప్రకారాలు ఆపాదించారు.

ఛత్రాజాలు వచనమే పద్యమనే భ్రమ కలిగేలాగ గడబిడ చేస్తాయి. పౌరాణికుడినోట వచనం రుచిరమై పద్యధోరణిగా ప్రవాదం కలిగిస్తుంది. కొందరు కవుల ఎక్కువ గద్యముకన్న పలచనై కర్ణరసాయనం కాదు

పోతుంది. శ్రవణ సుభగం కాని పద్యంకన్న వచనమే వాంఛనీయము. గద్యధోరణికీ, పద్యధోరణికీ తగినంత తారతమ్యం ఉంటేనే స్వారస్యము. ఆంధ్రపద్యం ప్రాయికంగా కర్తృకర్మక్రియా సరణిలో సాగుతూ ఉంటుంది. ఆ విధానంలో సారళ్యమూ ఉన్నది, చప్పదనమూ ఉన్నది. అయితే పద్యాన్ని గద్యగతిలోనే పట్టు పట్టి నడిపిన భావుకుల ప్రయత్నమేమో గ్రహించడంకూడా కర్తవ్యమే.

Wordsworth's Lyrical Ballads పీఠిక చదివి, నేను ౧౯౦౯ సంవత్సరంలో పద్యము గద్యములాగ ప్రయత్నపూర్వకంగా పోనిచ్చాను. మామూలు మాదిరిలో చదివితే సగళమైన వచనంవలె వాచకానికి ఏటీ లేదు; మర్మము గ్రహించి చదివితే మజా ఉండేది. మిత్రుల ఉపదేశమువల్ల రచన విధానాన్ని విడిచిపెట్టాను.

సామాన్యంగా వృత్తపాదాలను మడత వేసి ఒకటి రెండు చేసి, అచ్చు వెయ్యడం అలవాటు. ఆ లెక్కన నాలుగు పాదాలు ఎనిమిది అవుతవి. శ్రీ ముద్దుకృష్ణ వైతాళికులు అనే కావ్యసందోహంలో వృత్తము ఆరుపాదాలుగా అచ్చొత్తించాడు. శ్రీ కవికొండల వెంకటరావు వృత్తము బహుపాదాలుగా ముద్రించినాడు.

సంస్కృతవృత్తము రెండు రెళ్ళు నాలుగు పాదాలుగా ఉంటుంది. ఆంధ్ర లాక్షణికులు సంస్కృత ఛందోమార్గప్రకారం తెలుగు పద్యానికి నాలుగు పాదాలు విధించారు. న్యాయతః పాద పరిగణనకన్న వాక్యధారను బట్టి గతినియమము కర్తవ్యమని శ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు అన్నారు. శ్రీ గిడుగు సీతాపతి మతము కూడా అటువంటిదే. కాబట్టి పద్యాన్ని నాలుగుకోళ్ళ మంచము చేయ నక్కర లేదనీ, శ్రీ కవికొండల వెంకటరాయ కవివలె కావలసినంత పంక్తివిభాగము విధించవలెననీ కొందరు పండితుల భావము. Dadaists అనే చిత్రకవులు ఈ పద్ధతి అవలంబించారు

౨

భారతీయ కవులకు భక్తి ఉగ్గుపాలతో పెట్టిందనే చెప్పవచ్చు. మహాకవుల మొదలు మామూలు కవులవరకూ అందరూ యత్కించిత్ భగవన్నుతి చేసినవారే. మహా మహాత్ముల మాట ఏమో కాని మానవ సామాన్య హృదయం ప్రార్థనాశీల మనే ప్రాజ్ఞులు నిర్వచించారు. ఆర్తి కలిగినప్పుడు భగవత్ప్రార్థన పరిపాటే. ఆర్తభక్తికి అగ్రస్థానం లేదు, కాని తర్వాత స్థానం ఉన్నది. సుఖసమయంలోకూడా ఈశ్వరప్రార్థన చేసేవారు ఎందరో ఉన్నారు. "ప్రార్థనా బలంచేత పర్వతాలుకూడా కదులుతవి" అన్నారు భక్తులు.

దుఃఖత్రయపరిచిత అభిభూతమైన ఈలోకానికి ఏకైకగమ్యం ఈశ్వరుడే. "నృణామేకో గమ్యస్త్వమసి పయసామర్ణవ ఇవ." కవులూ, భక్తులూ తమ కష్టాలను భగవంతునికే విన్నవిస్తారు. లోకులకు వినుగు పుట్టుతుంది, కాని వినడానికి విశ్వేశ్వరునికి వినుగు లేదు.

భగవదంశ ఉండడంచేతనే గ్రామగ్రామంలో ప్రతిష్ఠితులైన దేవతలను సంబోధించి మన ఆంధ్రకవులు అనేక శతకాలు చెప్పినారు. అదికూడా ఉపాసనాభేదమే. ఉపాసన ఉన్నప్పుడు రూపకల్పన సహజము. తమయిష్టానుసారంగా, రుచిభేదాన్నిబట్టి భగవత్తత్త్వాన్ని స్త్రీమూర్తిగానో, పురుషాకృతిగానో, మానుషేతరముగానో భావించి భక్తాదులు ప్రణుతిస్తారు. కొంతమంది నిరాకారతత్త్వాన్నే ఉపాసిస్తారు. ఏప్రకారముగా భగవన్నుతి చేసినా బాగు పడవచ్చును. "ఏకం సత్, విప్రా బహుధా వదన్తి."

ఈ కావ్యకర్తలు భక్తిభావముతో కవిత్వము చెప్పినారు. వీరి 'ఏకాంతసేవ' మధురము; 'బృందావనము' లో కృష్ణభక్తి వాసించింది. ఈ నవీన భావసంకీర్తనములో భావానికి ప్రాధాన్యము. "[illegible] యలంకార విస్ఫూర్తి

"గౌరవి శుభాంగి" అని తమ కవితాకన్యను గురించి పార్వతీశ్వరులే చలిం చారు. రవీంద్రకవి "ఆమార్ ఐ గాన్ ఛేడేఛే తార్ సకల అలంకార్: నా పాట తన అలంకారా లన్నింటినీ త్యజిస్తున్నది" అన్నాడు.

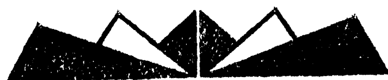
గోష్ఠీప్రార్థనలలో ఉపోద్ఘాతావసరంలో ఇందులో ఏపద్యమయినా సామాన్యోక్తివలె ఉచ్చరించి, ఉపన్యాసము చేయవచ్చు. అటువంటి ఉద్దేశముతోనే ఈ కావ్యరచన సాగిం దనిపిస్తుంది.

ఆర్ద్రహృదయాలకూ, భక్తమానసాలకూ ఈ భావసంకీర్తన కావ్యము ప్రమోదదాయక మగుతుం దని ఆశయము.

ఇతి శివమ్!

తల్లావజ్ఝల శివశంకర శాస్త్రి

సాహితీ సమితి
నవంబరు ౧౯౪౩

భావసంకీర్తనము

అవతారిక

*　　　　*

ప్రాభవాత్మ యందుఁ బ్రణయశ్రుతుల యందు
ముగ్ధ జీవ భావమురళి మ్రోఁగి
సరస భక్తి భావ సంకీర్తనంబయి,
విశ్వవీణ మేళవించుఁ గాక!

*　　　　*

౧

నా భారతి తన మనసువచ్చిన పసిపాపలఁ గూడి
తొక్కుపలుకులను బలుకుచున్నది.
తనయీడు చిన్నిబిడ్డలఁ జేరి
పదములఁ బాడుచున్నది.
తన చెలికత్తెల నెల్ల దగ్గఱఁ జేర్చి
యోమనగుంట లాడుచుఁ బ్రొద్దు గెంటుచున్నది.
ఎరవు బొమ్మలఁ దెచ్చి పెళ్ళిళ్ళలో
గుజ్జెనగూళ్ళను గూర్చుచున్నది.
ఎప్పు డీబాల భారతీదేవియే యనఁగఁ బలుకునో—
పరాత్పరుఁ బొగడునో—
జగమ్మె బొమ్మరిల్లుగ నాడఁ గలుగునో
అప్పుడు పితామహుఁడే యయిపోదును ప్రభు!

౨

శోధించిన కొలఁది సొంపు పెంపగు చున్నదియుఁ,
దలంచిన కొలఁదిని దగులు మిగులు చున్నదియు,
వాడుకొను కొలఁదిని వన్నె కెక్కు చున్నదియు,
గ్రహించిన కొలఁదిని గలకలఁ గళఁ దేఱుచున్నదియుఁ,
గదలించినకొలఁదినిగలువువలపుఁ దెలుపుచున్న దియును
నిలిపిన కొలఁదిని నిండుచందురుఁ బోలు నిగ్గుజగ్గుతో
వెలయు చున్నదియు నగు నా విశుద్ధ భావనుమను,
నా జీవసంజీవనుమను,
మీాఁదుఁ గట్టి యుంటిని నీ వినోదమునకు!
ఎపు డనుగ్రహించెదవో? నీ యిష్టము ప్రభు!

3

ప్రారబ్ధ మగు నా సుమాపణమ్మున,
వాసనాకుసుమమ్ము లనేకములుగ నమ్మవై చితిని;
చిత్రమ్ములును, వివిధకర్మదోహదములఁ
గౌతుకములు నైన పుష్పమ్ముల నమ్మవై చితిని;
నంచితములును, రసశోభితములు నగు
మృదులతాంతముల సమ్మదమున నమ్మవై చితిని;
సరమ్ములఁ జిత్రకంచుకములు, నంగీలు,
నుష్ణీషకములఁ జెల్లె;
ఒకపవిత్రహృదబ్జమే యున్న దింక!
పిలుచుకొనుమయ్య! దీని నా వెలయొసంగి,
వేగనాయంగడిని నెత్తి వేయుదుఁ బ్రభు!

౪

గురువులయొద్ద నక్షరములు దిద్ది,
మాటలునేర్చి, బహుకోశములు స్పృశించి,
పెద్దల నేర్పులు పెక్కులు తిలకించి,
తలఁపుల గరువంబు దాండవింపఁ,
గరమునఁ గలముంటి, కల్పనంబులు నేసి,
నేర్చిన పద్యముల్ మార్చి కూర్చి
కవి ననుకొంటిని. గాని,
వాక్కులకును, జిత్తంబునకుఁ గూడఁ జేరరాని
నీ గుణంబుల, నిన్ను, వర్ణించు తెరువుఁ గాన నేరక,
నా పరికరములెల్ల మూటఁ గట్టి,
కరమ్ములు మోడ్చియుంటిఁ,
గవిని గానిఁక దాసుఁడఁ గావుము ప్రభు!

౫

కుక్కగొడుగుక్రిందఁగూర్చుండి, ఛత్రాధిపతిననుకొని,
జడి బడలువడితి; చలి ముడిఁగితి; వడ సడలితి;
కుమ్మరిసారెపైఁ జేరి, భూచక్ర మెల్లనాయధీనంబనినమ్మి,
దండధరుండనై, కన్నుఁగానక యలజడిఁ బడితిని;
మేను దెలియక త్రిప్పులు బడితిని;
నా రాచరిక మెల్ల నాశనమయి పోయినది;
నా యహంకారభూతి ముడిగి పోయినది;
గొడుగు ముడిగి పోయినది;
కులాలచక్రంబు తునియలై కూలి పోయినది;
అధమమర్త్యుఁడ నని నేఁ డరసితిఁ బ్రభు!

౨

అణువు బ్రహ్మాండ మౌనని తెలిసికొని,
అణుస్వరూపమునఁగన్నులఁబడిన
యిసుకకుప్పగాఁగూర్చి,
యొకయింత తడిచేసి, మిద్దెటింటిని వినిర్మించుకొంటి;
దానికిఁ దొమ్మిది ద్వారంబు లుంచు కొంటి;
అది సతంబని యనఘమయిన నా రత్న
రాజమందే రహస్యమ్ముగనొరులకుఁ దెలియరాకుండ
దాఁచుకొంటి ననుచుఁ బరాకుగ నుంటి;
అంత నెటుటిగాలిదొంగయొ కాని యిల్లుఁగూల్చి,
ఇట్టె నా జీవరత్నంబు నెత్తుకొని యదృశ్యమయ్యె;
నా కర్మ మే నెఱుఁగను ప్రభు!

౭

నీయంతవానిని, నిజముగా నను జడమును జేసితివి!
సరె! మనసు తెచ్చిపెట్టితి వేటికి?
గిట్టనితనము గాకుండిన, దానికి మొండితనము,
దొంగతనమ్మును, దొరతనమ్మును, జగలంజెతనమ్ముం
గూలంకషముగ మప్పి,
కనకమును, గొప్పరాజ్యంబును,గాంతామణులఁజూపి,
వింతనాటకంబు నాడింప నేటికి?
కడలనుండి నవ్వుచున్నావా?
చూచుచున్నావా లేదా?
తెలియనిది నీదు కర్మమో?
తెలిసి తెలియనట్టినాకర్మమో!
నిజమాడుము ప్రభు!

౧

నీనీడలో నుంటి; నీడ నే ననుకొంటి;
నీడ నేఁ గాదన నేరకుంటి;
నీడఁ జూచిన వాఁడ నినుఁ జూడ కుంటిని;
నీడలో నడకలు నేర్చు కొంటి;
నీడ యాకృతిఁ జూచి నిజ మనుకొంటిని;
నీ నిజంబు గ్రహింప నేరనైతి;
నీడతో మాటాడి నీమాట మఱచితి;
నీడమాటయు విన నేరనైతి;
నేను నీనీడ నాదునో కానో యెఱుఁగఁ గాని,
యీ నీడవాఁడను గా నటంచు,
నీడ నాది గాదనుచును నిశ్చయించుకొంటి,
నీవాఁడ నే ననుకొందునే? ప్రభు!

౯

అతఁడు సాలీఁడు; రవ్వంతయు లేఁడు;
సన్నని నూలు దారంబు పెనిచి నాఁడు;
కొమ్మల నునిచి చిత్రమ్ముగ జాలమ్ము నల్లిబిల్లిగ
వేగ మల్లి నాఁడు;
అయ్యలీకాంబర మ్మావిచిత్రదుకూల
మత్కులఁ దనుపంగ నరసి, భ్రమసి,
యీఁగనై గాలిలో నెగురక,
యేదియో జుట్టుకొనఁ దలంచి, తుట్టునఁ జని
జాలమునఁ జిక్కి సాలీనిపాలఁ బడితి;
మోహ ముడిగితి; లోభంబు ముడుచుకొంటి;
యాతనాశోకజలధిలో నార్తనాదములఁ
బిలుచుచుంటి నీఁగ దేమోక్షము ప్రభు!

౧౦

కమఠవిహారంబును, మకరభీకరంబును,
జలకరికరప్రోత్థితంబును, నతహ్రాదగభీరమును
భంగసంగతంబును, దుర్గముగ్రావపూరితమును,
ఊర్మికాకల్లోల యుతమును,
శంఖసంకులమును, శఫరీవిఘూర్ణితమును,
పంకజాతఘనవిభ్రమమును,
బంధురశైవాలపటల సంసక్తము
నగు, ప్రకృతికామినీరూపతరంగవార్ధిం జిక్కి,
నాజీవనౌక విశీర్ణమయ్యె;
భావజప్రభంజనహతి భగ్నమయ్యె;
అగతికుండ నన్నుం బ్రోవు మీ యదనునం బ్రభు!

౧౧

రజనియా-నేఁ జేయు ప్రార్థనము పెడచెవిం బెట్టి,
మెల్లగ వెడలి పోయినది;
దీపకళికలా-నదమలకాంతులఁదొఱఁగి,
వెల్ల మొగముతో గనబడు చున్నవి;
మందిర మన్ననో-చెన్నుఁ దొఱఁగి చిన్నవోయిన
వగను దోఁచుచున్నది;
చూడ, నాకన్నులలోనె బళ్ళునఁ దెల్లవాఱి
పోయినది;
నీవు దరిసెన మిమ్మనుకే నేఁడుతలఁగి పోయితివి గదా!
తలుపులు తీసిన వటులే
నిరర్గళంబులై యుండని, మైన నేమి?
కనులు మూసి,
నిను మదిలోఁ గాంతును ప్రభు!

౧౨

ఈ శిథిలనిశాంతమే నాకు యోగ్య మైనది;
నీవు రావల దిది యరిపరివేష్టిత మైనది;
శిష్టుల కిందుఁ బ్రవేశింప రాదు; దురాశచేత
స్వార్థాను భూతపిశాచమునకు లోఁగి,
నిన్ను రమ్మను చుంటిని; హరిసైనమునిమ్మనుచుంటిని;
నెమ్మది విడనాడి, నాకోస మీవు పరాకుగ నయినను
దెలిసికొని యైనను గనికరపడి యైనను, జటాలు మని
శ్రీపదాంబుజాతయుగము నిందుఁ
జేర్ప వలదు; వగవ వలదు;
గృహా మెడలి నేనె నిన్ను దర్శింతును ప్రభు!

౧౩

ఈ దీనదాసునిపై దయ గల్గెనే!
వచ్చితే! దరిసెన మిచ్చితె! ప్రభు!
ఆనందబాష్పపాద్యము స్వీకరింపుము;
నామనఃకమలాసనమ్మున నుపవిష్టుఁడ వగుము;
విశిష్టభక్తిరసప్రపూర్ణ వాక్సుమములఁబూజఁగొనుము;
నాపుణ్యఫలముల నైవేద్యము గ్రహింపుము;
అంతరంగశుభనిశాంత మందు,
భావసుమశయ్య నలవోక పవ్వళింపుము-
ఆత్మవల్లకీప్రణవనాదామృతము ప్రియంబా?
జీవరాగప్రణయామృతము ప్రియంబా?
సెలవిమ్ము! నాసేవ లందుము ప్రభు!

౧౮

మెఱపునై నవ్వితి, మిడిసి పోయితిని;
క్రొవ్విరినై యలరితిని, విరిసి పోయితిని;
నీవు ఘనుఁడవు, ఘనతరుఁడవని నేఁదెలిసికో నేరనైతి!
క్షణికప్రభను, బ్రసూనంబను, బాలింపవే,
యనంతప్రభామూర్తి! యనంతజీవలోకజనక!
నీకృపాకటాక్షమే కదా బ్రహ్మాండములకెల్లఁ బట్టుగొమ్మ
విశ్వరక్షకుఁడవు నీవ; శాశ్వతుఁడవు నీవ;
అట్టి నీవే నన్నుఁ గావవలయు;
అస్థిరప్రకృతి నగు నాకాశ్రయంబులేదు; ధృతి లేదు;
నా మొఱాలింపుము ప్రభు!

౧౫

నాప్రభూ! విన్నావె నామొఱ! యెన్నాళ్ళకుఁగరుణ!
దయసేయఁ గోరితి నని తప్పుగాఁ దలఁపకు;
దాసగృహము ధన్యమైనది, అది యేమొ కాని,
చూడు! నాబాష్పబిందులే నాకు శత్రువు లయి,
నామంగళాంగుని, నాత్రిభువనసుందరమూర్తినిఁ
జూచుకోనీకుండఁ, గన్నార మనసార గాంచకుండ,
నడుమఁ దెరఁ గట్టినవి;
నామనంబుగూడ నవశమైనది; హా జడ మయ్యె;
నిన్నుఁ గొలిచి, యర్చించి, మెప్పించుకోని నన్ను,
నెఱుక మాలిన నన్ను క్షమింపుము ప్రభు!

౧౽

నను దయఁ జూడ కున్నావు?
నేనేమి పాపంబుఁ జేసితిని?
నీపాదపద్మసంస్మరణమున సంసారసాగర
తరణం బబ్బునని మది నమ్మి యుంటి;
అన్యుల శరణొల్ల నంటి;
దాసానుదాసుఁడ నగు ననుఁ గృపఁ జూడకుంటి వేమి?
దీనావనుఁ డీవను బిరుదంబు
భువనంబు లందు మాఱ్మ్రోగ వింటిఁ;
గష్టముల నుండి దరిఁ జేర్చి కావు మంటి;
నీకు నాకంటె దీనులు లేక పోరు గాని,
నీకంటె నాకు రక్షకులు లేరు;
ఈ నుడి యథార్థమైన నన్నేలుము ప్రభు!

౧౭

పాలబుగ్గలఁ బసిపసినవ్వు నవ్వి నిన్ను బిలిచితి
నానాఁడు పలుకవైతి;
ఎలఁబెదవులఁ దలతలనవ్వు నవ్వి నిన్ను బిలిచితి
నానాఁడు పలుకవైతి;
కలికికన్నులఁ గలకలనవ్వు నవ్వి నిన్ను బిలిచితి
నానాఁడు పలుకవైతి;
జడత వీడి, కూరిమిచవిజాలువాఱు నవ్వునవ్విపిలిచెద,
నీనాఁడు నీవు పలుక కుండఁగఁ గలవె?
నాప్రణయమూర్తి వగుచు నగుచు
నాతో నిజమాడుము ప్రభు!

౧౮

నాయక్షరనిధి యంతయును గృతఘ్న చిత్తుల
చేతఁ బెట్టి వ్యర్థుండ నైతి;
నాపదభాగ్య మంతయు స్వార్థపరుల పాలొనరించి
ప్రాభవమును దొఱఁగితి;
నాయర్థశక్తి యంతయు దుర్మదాంధులచరణములనిడి
తేజ ముడిగితిని;
నాకృతిజాలమంతయు నహంకారదుర్మతుల కర్పించి,
దుష్కృతి నయితిని;
అక్షరపదార్థసుకృతిసాపాత్రుండ వయి,
మోక్షము న కీవొసంగిన మూలధనము
నే నిరర్థకపఱిచితి;
నీఋణమ్మునఁ గొలువు సేయించుకొనితీర్చుకొనుమికఁ
బ్రభు!—

౧౯

సూనృతంబుగ నేఁడు సుఖమూర్తియే లేఁడు,
కష్టానుభోగలోకమున నాకు;
నిశ్చయంబుగ నేఁడు నెచ్చెలియే లేఁడు,
సర్వమాయాప్రపంచమున నాకు;
సత్యంబుగా నేఁడు స్వామియే లేఁడు,
సర్వంసహావక్రచక్రమున నాకు;
తెల్లంబుగా నేఁడు దేశికుఁడే లేఁడు,
గాఢతమోంధకారికమున నాకు;
రూఢిగా నేఁడు కలవాఁడు లేఁడు నాకు;
ఉన్న-సౌఖ్యమో, స్నేహమో, తిన్నఁదనమొ,
గతియొ, భక్తియొ, నాయాత్మఁ గుదిరియుండకున్న?
యేలోకమందు నీవుంటివి? ప్రభు!—

౨౦

ఈ గడ్డిపోఁచ కా! యిష్టార్థము లొసంగు
నాకల్పవల్లిక నమ్ముకొంటి?
ఈ బొమ్మజాతి కా! యిహపరంబులఁ జూపు
నారత్నదీపిక నమ్ముకొంటి?
ఈ గ్రుడ్డిగవ్వ కా! యెల్లసిద్ధులఁ గూర్చు
నాపెన్నిధానంబు నమ్ముకొంటి?
ఈ పెంకుముక్క కా! యెల్లతృష్ణ లడంచు
నాసుధాకలశంబు నమ్ముకొంటి?
జీవకళ లేదు; హృదయంబు చిక్కఁ బోదు;
చూపయిన లేదు; గణియించు చోటు గాదు;
ఎగిరిపడి చెడిపోవుట యే నెఱింగి,
యడుగుఁ బట్టితి, నన్నుఁ గాపాడుము ప్రభు!—

౨౧

నావిశేషవిమోహాభావసంగతులకుఁ
జిత్రంబుగా స్వస్తిఁ జెప్పినావు;
నానమస్త్రారిష్ట నాటకప్రతతికి
భరతవాక్యంబును బలికినావు;
నాయపమృత్యుకాంతాశ్లేషగతులకు
నింతలో విడియాకు లిచ్చినావు;
నాబుణోద్రేక చింతాపత్రతతులకు
నిట్టె శ్రీరాములు చుట్టినావు;
శ్రవ్యదృశ్యకావ్యసంసారగతులలోఁ
జిత్రగుప్తజీవసిద్ధు లెల్ల
జెప్పిఁ జూపఁ జూప జెప్పఁ గురుండవై,
ఆత్మవిశ్వసుకవి వైతివి ప్రభు!—

౨౨

అంతరంగంబుపై నల్గి చూచితిఁ గాని,
నీయంఘ్రియుగభక్తిఁ బాయదయ్యె;
బుద్ధికిఁ బలుమాఱు బుద్ధిసెప్పితిఁ గాని,
నీగుణచింతన నీఁగదయ్యె;
చిత్తంబునకు నెంతొ యొత్తి చెప్పితిఁ గాని,
నీనామకీర్తన మానదయ్యె;
భావంబుతో నెన్నొ బాస లాడితిఁగాని,
నీశుభాకృతి వీడ నేరదయ్యె;
దుర్లభుం డని చెప్పితి దోస మయ్యె;
నాయహంకార మీరీతి నాశ మయ్యె;
నింటిలోఁ బోరు పెట్టక యింక నైనఁ
బ్రేమమూర్తివై సాక్షాత్కరింపుము ప్రభు!—

౨౩

అంతరంగాకాశ మవికారమై యుండె,
ననుకూలభావపావనత తోఁచె;
ఆశలశుభకాంతు లందంద తలసూపె;
నానందబాష్పతోయములు నిండె;
తనువల్లి పులకాంకురనిదానమై యొప్పె,
సర్వప్రకృతి సుప్రసన్న మయ్యె;
ఆత్మవంశీప్రణయస్వర ముదయించె,
రాగలీలావిహారము సెలంగె;
జీవసాఫల్యకల్యాణచిహ్న లొదవె,
శ్రీపదాబ్జసేవాభాగ్యచిహ్న లొదవె,
శుభసమయ మయ్యె దయచేసి చూడుము ప్రభు!

౨౮

కాఁపుర మున్నది కంటకారణ్యము;
కామాది ఘోరమృగంబు లిందు,
స్వార్థాస్యవిపులగహ్వరములఁ దెఱచి,
నాజీవరక్తపలలాస్థికలఁ బట్టి,
పీలిచి, చీలిచి, పిప్పిచేసి, కబళించివయిచు చున్నవి
జీవశక్తి యాతనాసహితమై, చైతన్యరహితమై,
తెన్నెఱుంగక ముక్తి తెలివిఁ దొఱఁగినది;
కృపామతి దీని శాంతాశ్రమముగ వెలయఁజేసి,
యహింసకు నెలవుఁజేసి,
ప్రేమమయజీవతప మిందుఁ బెంపుఁ జేసి,
సచ్చిదానందసిద్ధి నొసంగుము ప్రభు!

౨౫

తప మేమి చేసితిఁ? దన జన్మభూమిఁ
బాలించుకో లేక గాలించు కొంటి!
తప మేమి చేసితిఁ? దన యాత్మ పెంపుఁ
గ్రహించుకోలే కాగ్రహించు కొంటి!
తప మేమి చేసితిఁ? దన జీవగుణము
సాధించుకో లేక బాధించు కొంటి!
తప మేమి చేసితి? దన ముక్తిపథము
శోధించుకో లేక రోధించు కొంటి!
ఏమి తపముఁ గావించితి నెఱుక లేక?
తల్లివై, తండ్రివై, గుణదాత వగుచు;
గురుఁడవై, చెలివై, కృపాకరుఁడ వగుచు,
జ్ఞానమంత్రోపదేశ మొసంగుము ప్రభు!

౨౮

అభిమాన ముంతువే యగ్రవర్ణుఁడ వని,
నెన రుంతువే మాననీయుఁడ వని;
విశ్వాస ముంతువే విద్యాధికుఁడ వని,
చన వుంతువే వాక్యచతురుఁడ వని,
ఆదర ముంతువే యర్థాధిపతి వని,
నేస్త ముంతువె భోగనిరతుఁడ వని;
ఆంతర్య ముంతువే యతిబలాఢ్యుఁడ వని,
విలు వుంతువే ధరాతలపతి వని;
ఈ యనిత్యపదవు లీ యధికారములు,
ఆత్మకర్మవశము లగును, తెగును;
తెగని భక్తియోగదీక్షాపరుఁడ,
నీకు సత్యసాదరార్హభృత్యుఁడఁ బ్రభు!

౨౭

అరదంబు తను విం(ద్రియములు గుఱ్ఱంబులు,
మోహగుణము పగ్గములుగఁ జేసి,
మనను సారథి కర్మమార్గంబునను వానిఁ
జిత్తంబు వచ్చిన చి(త్రగతులఁ
గడువినోదంబుగ నడుపుచు నుండంగ
భావజాస్త్రం బెత్తి జీవరథికుఁ డాత్మలక్ష్యము విడి,
యహామహామికఁ బడి, తనుఁ దానె వేఁటాడుకొని
లయించు పెటిఁగి, కర్మగతుల కెడఁబాటుఁ గనలేక,
జీవహింస నిట్లు సేయలేక,
ఆత్మభక్తియుక్తి నస్త్రసన్యాసినై యుంటి,
భవవిముక్తి నొసఁగుము (ప్రభు!

౨౮

కలఁకఁ దేఱిన నాఁటి కన్నీటి తెరలలో
నీముద్దుపాటలు నేను వింటి!
కెంపుఁ దేఱిన నాఁటి కెమ్మోవిరుచులలో
నీనవ్వుపాటలు నేను వింటి!
మొలకఁ దేఱిన నాఁటి పులకాంకురములలో
నీసోఁకుపాటలు నేను వింటి!
వలపుఁ దేఱిన నాఁటి తలఁపువన్నియలలో
నీప్రేమపాటలు నేను వింటి!
మెచ్చి, మెప్పింపఁ గలయట్టి మేటి వయ్యుఁ
దెలిసి తెలియని తనములో నిలువరించి,
దాఁగ నేటికి? దమి వచ్చి, దరిసెనంబు నిచ్చి,
చనవిచ్చి, మనసిచ్చి యేలుము ప్రభు!

౨౯

అడుగుఁ గదపని మహావీరుఁడ నయి,
నాజీవిత ఘోరరణావనీస్థలమున నిలిచి,
నాబలము నేను శోధించు కొంటి;
రణక్షోణిఁ గోరికొన్న సాహసులు,
పగరఁ జంపి యీరాజ్యము, వారిచేఁ దెగటారి
స్వర్గరాజ్యము పడయుట నిజము;
యొగ్గరమున నేను,పగతుర నరికట్టి,బంధులనొనరించి,
శాశ్వతభక్తిభరితమును, సుఖభరితమును,
బరమానందభరితము నగు
నీప్రణయరాజ్యపద మంది, నిన్నుఁ బొంది,
యిష్టసంసిద్ధిఁ గందు నీయింటనె ప్రభు!

30

తనతల్లి తనకయి తాయ మేదిగొ దాఁచి
ప్రేమతోఁ దనచేతఁ బెట్టి నట్లు! కరుణఁతో
నాకీవుగట్టిపెట్టినగుట్టుపుట్టువుఫలముపోఁ గొట్టుకొనక,
యిష్టమో, కష్టమో యెఱుఁగకుండ
ననుభవించుచునే యుంటి;
నించుకంతయుఁ దఱుఁగ దేమి?
తే పుండ దను భయముచే
నేనె తక్కువ చేకొని తినుచుంటినా?
యిది హైనచో వెంటనె నినుఁ బట్టుకొని
యేమి హైనను బెట్టుమని
పడింబడిగ నొంతునని నీవె దీని
నక్షయంబు చేసితివో?
నిజ మాడుము ప్రభు!

౩౧

శతశతకోటి విస్ఫారనేత్రములలోఁ
గరుణాకటాక్షాక్షిఁ దెఱచి నావు!
శతశతకోటి విశాలకర్ణములలో
నార్తిశ్రవణకర్ణ మంటి నావు!
శతశతకోటి విస్తారహస్తములలో
శరణాభయకరంబుఁ జాఁచి నావు!
శతశతకోటి విజ్ఞాతరూపములలోఁ
బ్రేమైకమూర్తిఁ జూపించి నావు!
విశ్వమూర్తివి నీవని, శాశ్వతుఁడవు నీవని,
సకలలోకాధినేత వీవని యెఱిఁగితి,
నిత్యకల్యాణు నిన్నుఁ దెలిసికొంటి, శరణంటి,
న న్నేలుకొను మిఁకఁ బ్రభు!

3౦

నీప్రకృతిరహస్యనిభృతచరిత్రంబు,
నే నెఱుంగని బాసలోన వ్రాసి,
నాకంటిలోఁ బెట్టి నావు;
నే దీనినిఁ జదివికొని గ్రహింపఁ జాల కుంటి;
నేఁటి పత్రమ్ములోని విషయ మెఱుఁగని నేను,
ఱేపటి పుటలోని దెట్లు తెలిసికొని గ్రహింపఁ గలను?
నిన్నటి దెట్లు జ్ఞప్తియం దుంచుకోఁ జాలుదు నీఁక?
ఈ రహస్యపుస్తకము నా కెందు కిచ్చి నావు?
దీని నెఱుఁగు సూత్ర మీవు దాఁచి నావు;
దానిని నాకిమ్ము; నాఁడె నీ ప్రకృతి నెఱిఁగి,
నిన్ను సేవించు టెఱుఁగుదుఁ బ్రభు!

33

నాబుద్ధియె నిదర్శనముగ,
నాభావములే నిదానములుగఁ
గాన వచ్చు నాకర్మఫలరూపమే
కదా నాభౌతికచరిత్ర!
నే దీని రచయిత నయి యుండఁగాఁ
గొందఱు పండితు, లిది విశ్వకోశము
నుండి గైకొంటి నని
వచించు చున్నారు;
నా సంచితకృతి కీవు కర్తవా ప్రభు? కావు; కావు;
దీని యెల్లస్వాతంత్ర్యములు నావియే యయినను,
గర్తగా మాత్రముండి నీకు భర్తగా నొనర్తు;—
సంపూర్ణకరుణతో నాకృతిని గ్రహింతు వేని,
తప్పక నేఁ దరింతును బ్రభు!

౩౮

నాకున్న బాధ మనవి చేసికొను చుంటి—
నోరు మూఁగది గాదు- నుడువఁ గలదు;
కన్నులు గ్రుడ్డివి గావు- చూడఁ గలవు;
చెవులు చెవిఁటివి గావు- వినఁ గలవు;
కరములు మొండివి గావు- చేయఁ గలవు;
కాళ్ళు కుంటివి గావు- కదలఁ గలవు;
నెమ్మనము శక్తి లేనిది గాదు- తిరుగఁ గలదు —
మన సొకటే విలక్షణముగ—
మూఁగ, గ్రుడ్డి, చెవిటి, మొండియుఁగుంటియునైనది:
వికలాంగుఁ డైతి, దీని వింత తెగులు మాన్ప వెజ్జవై
నీపాదభక్తిరసము నిమ్ము బ్రదుకుదుఁ బ్రభు!

౩౫

భావనంబులం దెల్లఁ బురుషవాచ్యుఁడ వీవె,
జీవులఁ గాంచి పోషింతు వీవె;
దురహంకృతిని నేనె పురుషుండ నని
యెవ్వఁడేనియు వాదింప నేల చెల్లు?
నీకళామాత్రుఁ డేనియు వాని కల్ల
రక్షణశిక్షణంబుల శక్తి కలదె?
భర్త వీవఖిలంబు భరియించు కతమునఁ
బ్రకృతు లెల్ల భరింపఁ బడుట వలనఁ
బడఁతు లగుట స్వభావము,
పడఁతు లెల్ల నీకు భక్తు, లీశ్వరుఁడవు నీవు,
నాకుఁ గుడియెడమలతోఁ బని లేదు;
గుట్టెఱింగి భక్తి సేవించుకొనుటయే పని యిఁకఁ
బభు!

౩౮

నా నిత్యజీవనమైన యీ వ్యవసాయ
నేను విడిచి యుంటిని;
తరతరముల నుండి నా పూర్వపురుష
లీవ్యవసాయమునె నమ్మి, పురుషా
బొంది నట్లు తెలిసికొని యీ యు
నవలంబించితి;
తెలియని తనమునఁ దరుణము తో
నా చవిటిమనసు నలఁగ దున్ని,
చాల నమ్మిక విత్తులు
చల్లితి నీఁట;
నీ నెనరు మంచినీటిని నింపు మింక
భావ మిగురించి, సస్యమై భక్తిపం
నీ పేరి మీఁదుగాఁ బ్రదుకుదుఁ బ్ర

౩౨

నా కంటిలోపలనే కరకరప్రొద్దు పొడుచు చున్నది,
క్రుంకి పోవు చున్నయది;
నెల తేలుచున్నది, నీట మున్గు చున్నది;
చుక్క తోఁచు చున్నది, సురింగి పోవు చున్నది;
సంజ పుట్టు చున్నది, సాఁగి పోవు చున్నది;
కంటఁ బొడిచి నట్టిదంతయుఁ బోవు చున్నది;
దినమును సుడివడిన వాని తిరుగువడినె పోవుచున్నది;
తల తిరిగిపోవు చున్న యిట్టి దినముతో నేల?
తిరుగని దినము నిచ్చి,
దినము నీపాదసేవలోఁ దిరుగ నిచ్చి,
నిత్యనిర్మలానంద మందింపుము ప్రభు!

౩౮

ఆశతో మూసిన యక్షులు దెఱచితి,
ఆశతోఁ దడఁబడు నడుగు లిడితి;
ఆశతోఁ దెలియని వగు మాట లాడితి,
ఆశతో జతగూడి యాడు కొంటి;
ఆశతో మనసార నాలఁ గాపరి నైతి,
ఆశతోఁ బరువిడి యడవిఁ బడితి;
ఆశతోఁ గలకాల మాశలఁ దిరిగితి,
ఆశ ముట్టంగ లేకార్చు చుంటి;
ఆశ కంతంబు లేదను టరసి కొంటి;
ఆశకై వేఁడుకొను చుంటి, నాశఁ దీర్చు నాశ
నీపదపద్మసేవాశ నిమ్మ;
ఆశ దీఱ సుఖింతు నీయడుగులఁ బ్రభు!

౩౯

నిజముగా నేదియేని మహాపరాధము
చెప్పరానిది నేను చేసి యుందు;
కనుక నే నీకటాక్షములకు నాపైఁ
బొలఁతాలకింప నైతి;—
చేసిన తప్పునే చేసికొందునో యేమొ!
తప్పరింపని దండనమునకు భయమేమి?
నామహాపాపము రూపింపు, మరి శిక్ష కైన
నే నోర్చు కొందు—
నీకటాక్షము లరు లగుఁగాక నాకు, బ్రసరింప నైతి;
అంత్యమున నైన నేనిది యడిగి కొందు,
వినియు వినకుండ నపుడుం కాదనఁగ లేవు,
నీ కపుడు ప్రాణ మీకుండ నేరను ప్రభూ!

౪౦

నా ప్రతిజ్ఞ
సకలాంతర్యామి వైన స్వామికి
నేను విన్నవింపక తెలియదా?
సర్వజ్ఞుఁడ వగు నీ సన్నిధానమున
నించు కయిన నేను దాఁచుకోనఁ గలనే?
ఉపవాసబలములో నోర్పులోఁ బట్టితి
సన్న్యాన్నము గ్రహింప నట్టి నియతి;
కనుపెట్టుకొని యుందుఁ గల్పాంత మైనను,
గాచి యుందు మఱెంతకాల మైన!
ఆఁకలిని బెంచు సరసాన్న మడుగ నింక!
ఆఁకలి హరించు నమృతాన్న మడుగ నింక
నిత్యరుచిసుఖ మందించు
నీకృపాన్న మడిగి కొందు
సత్యానంద మైనది ప్రభు!

౪౧

పుట్టుఁ జీఁకటి దారిఁ
బోఁ బోవునాఁడు దీవించి చేదివ్వె నందించి నావు!
కడుపు బాటనో! కాక కుడుపు కేటనో!
కాక మడఁపుఁ దోఁటనో! దాని మాట మఱచి,
మొలఁ జుట్టి, తలఁ జుట్టి, వెలిఁ జుట్టి, లోఁ జుట్టి,
మఱపుఁ జీకట్ల నామనసుఁ జుట్టి,
మఱచి పోయితి నన్నె! మఱచి పోయితి నిన్నె!
మఱచి పోయిన మాట మెఱుఁగ నైతి!
కొఱవిదయ్యాలు గాఁబోలు,
మెఱపు దివటిఁ బఱపి వెఱపించె,
నంతలోఁ దెఱపు మఱపుఁ గల పలుకరించె!
నీకూర్మి తొలకరించె!
నేను గంటి నాదివెఁ నాలోన నె ప్రభు!

౪౨

నేను మెలఁకువలో నిన్నుఁ జూడఁ దలఁచుకొనలేదు;
నిద్రలోఁ గూడ నీతలంపే యెఱుఁగను;
మెలఁకువయు నిద్రయుఁ గాని
స్వప్నావస్థలోన మాత్రము
తెలుపు నలుపుల మూల సందులలోఁ,
గనఁబడి కనఁబడని నాతలఁపుఁ దెరల
నిన్ గనుంగొని పులకితాంగుండనై
నాపుట్టునకు ముందు చూపును,
వెనుకటి మొదటిరూపు నైన నిక్కంపుఁ దెలివినంది,
నాకును నాలోక మంతటికిని
మూలపురుషుఁడ వీవని మేలుకొంటి;
ఇది యథార్థము! మాయ నా కేఁటికిఁ? బ్రభూ!

౪౩

జగమెల్ల నీప్రేమసామ్రాజ్యమే కదా!
నే నందు పౌరుఁడనే!
సమస్తజీవులు నీప్రేమచిహ్నమును ధరించి,
నీప్రేమశాసన నియమములను పాలించు చుండఁగాఁ
బరికించు చుండియు,
నాబుద్ధిదోషమునఁ దెలిసికొనఁ జాలక,
విషయవిలోలుఁడనై,
యపమార్గమునఁ దిరిగి భ్రమాను వడితి;
అగతికుఁడ నైతి;
దీనజనావను నిను శరణు వేఁడితి;
నాయెడఁ గరుణఁ జూపి,
ప్రేమమూర్తివై నీప్రేమ భిక్ష నొసఁగి,
నీప్రకృతి గన్న నన్ను మన్నింపుము ప్రభు!

౪౪

నా క్షేమహార్ణవ మాకల్పన మొనర్చి నావు!
కాయక్లిష్టజీవసాగరంబున, నేను
మీనంబనై, ప్రత్యహమును విహరించు చుంటిని;
కనుకలి నచటి యంతఃకల్మషానురావళి
భోగమత్తేంద్రియావళి నొత్తి యొత్తి,
శోధించి, శోధించి,
శూన్యభోగంబుల నుండి మరల్చుచు నుంటిఁ గాని,
కాయ మెపుడు భోగార్థమే కాచి చూచు;
భావ మెపుడు భోగార్థమే ప్రాఁకు లాడు;
వాని యనుభవ మిఁక వాని కౌను గాక!
నాకనులు మూయఁ జాల వెన్నటికినిఁ బ్రభు!

౪౫

నాకు ధనంబిచ్చినావు గైకొన్నావు,
కలిమిలేముల కీవె కలిమి వగుట;
నాకు ఘనత నిచ్చినావు గైకొన్నావు,
కొలఁదిగొప్పల కీవె కొలఁత వగుట;
నాకు సౌఖ్యము నిచ్చినావు గైకొన్నావు,
సుఖదుఃఖముల కీవె సురఁటి వగుట;
నాకుఁ దెలివి నిచ్చినావు గైకొన్నావు,
స్మృతివిస్మృతుల కీవె సీమ వగుట;
నాకు మానాభిమానబంధనము లేదు,
నాకు రాగవిరాగచింతనము లేదు,
ఏదియును లేదు,
కర్తవై యీయఁ బుచ్చుకొంటెఁ;
బుచ్చుకొన్నది యిచ్చుకొంటిని ప్రభు!

౪౬

కనులకు మనసునకును గలయిక కలిగి నటులే,
మనసునకును దలఁపునకును సమావేశ మయినది;
భావము భక్తితో మేళవించి
ప్రేమామృతస్వరూపుఁడ వగు నిన్నుఁ,
జూపులలో నింపుకొనుటకు,
మనసులో నెనపుకొనుటకుఁ,
దలఁపులో నిల్పుకొనుటకు,
నిత్యసంకీర్తనములఁ గులికించి, పలుకరించుటకుఁ,
బదసేవఁ దీర్చికొనుటకు,
నీ నెనరుఁ జూపులోపలనే కరంగి పోవుటకుఁ
బ్రాణ ముప్పొంగి పోవు చుండె,
నే మనఁగ నేర నింక, నన్నేలుము ప్రభూ!

౪౭

ఓ పురుషోత్తమా! నీపరమపవిత్రమూర్తిని
నా భావమునఁ గనుఁగొని, నేను నిన్ను వలచి,
నీ పాదపద్మసంసేవ సేయ నభిలషించుచుంటి;
నీవు ప్రేమానందనిలయుఁడ వని విని యుంటిని;
నన్ను నీవున్న దివ్యసౌధమునకు నొక్కసారి రానిమ్ము!
నాసత్కృతు లొకసారి సోఁగ నిమ్ము!
పిదప నన్నెటు మఱచెదో?
నాప్రణయకీర్తనముల నెటు మఱచెదో?
నాయనంతభక్తి నెటు మఱచెదో?
భవదుదారకరుణ నెటు మఱచెదో?
అడిగి పోఁగుదుఁ బ్రభూ!

౪౮

పూనిక వ్యర్థమైపోవు చుండుటఁ
జెడిపోయిన దంతయుఁ బొందు వడుట,
తలఁచుకొన్నది కాక తాఱుమా ఱగు చుంట,
నాస్సైన లేనిది యగుచు నుంట,
నీరస మైనది సారస మగుచుంట,
బలయుత మైనది బ్రద్ద లగుట,
గుణ మవగుణముగా గోచరించుచు నుంట,
సేఁగి మంచిగ మార్పుఁ జెందు చుంటఁ
జూడఁ బౌరుషమున కింత చోటు గలదె?
సర్వమును నీయధీనమై సాఁగు నాఁగు,
సకలజీవకర్మక్రియాస్వామి వీవు!
నీవిచిత్రలీల లెఱుఁగ నేర్తునె ప్రభు!

౪౯

ఇపుడు కరుణఁ జూపు టుపకృతియా యన్న
నాచూపు నీకు మాంద్య మనఁ బోకు;
ఇపుడు పలుకరించు టుపకీర్తియా యన్న,
నాపల్కు నీకు సంధ్య యనఁ బోకు;
ఇపుడు దర్శన మిచ్చు టుపరూపమా యన్న,
నారూపు నీకుఁ జింత్య మనఁ బోకు;
ఇపు డాశ్రయం బిచ్చు టుపవర్గమా యన్న,
నాచోటు నీకరణ్య మనఁ బోకు;
మందమతి నైతి; స్వార్థంబు మఱవ నైతి,
నిన్నెఱుఁగ నైతి, నిలుపంగ నేరనైతి,
ఆలకించితిఁ గలల నీలీల లెల్ల,
దెలిసి భజియింతు నీ కోర్కెఁ దీర్పుము ప్రభు!

౫౦

కాని పైనను జేత లేని యీానమయము నందును,
నేను ధనాఢ్యుని వలెనే ధైర్యగరిమతో
నిలిచి యున్నాఁడను;
డంబము నూపి లోకంబు నెట్లయినను
మోాస మొనరింప నగుఁగదా యని కాదు;
నాతో నొక కాసు వెంటఁ దేని నే నివ్వాఁడు,
దానికై పరితపించుట యెందులకు?
దానిఁ జూతునేని, పోవు నపు డది
నాతోడ రావలవదె?
అది వలదు నాకు;
శాశ్వత మైన భక్తిధనము గడియించు కొంటిని;
దానితలఁపులో నిన్నుఁ గొలుతు,
నాకేమి లోపము? ప్రభు!

౪౧

కనులార నిన్నుఁ గన్గొనఁ జాల కుండిన
వా రగోచరుఁ డనినారు గాని,
నోరార నిన్ను సన్నుతి సేయ నేరని
వా రవాచ్యుం డనినారు గాని,
మనసార నిన్ను వర్ణన మొనర్పఁగ లేని
వా రతీంద్రియుఁ డనినారు గాని,
తలపార నిన్నుఁ జింతన సేయ నోపని
వా రచింత్యుం డనినారు గాని,
భువనసుందరాకార! శుభబోధ! నిన్నుఁ,
బ్రేమభావభవానందధాము నిన్నుఁ
గాంచి లాలించి, మేలెంచి,
కలసి మెచ్చు భక్తులకు నీవు
కంటిలోఁ బాపవు ప్రభూ!

౫౨

కొమ్మయే మాయమ్మ,
క్రొవ్విరియే నేను,
వృంతమే నాకుఁ బ్రవృత్తిపదము,
అకరువే నాయాత్మ కాధార పీఠంబు,
కేవలమ్మగు రజమే విభూతి,
చుట్టుదళమ్ములే శోభనాంగకములు
తళుకులే నాలోనఁ గల బలమ్ము,
సిద్ధమధురసమ్మె జీవప్రసారమ్ము,
నాకు వాసనయె జన్మంపు ఫాకు;
నన్నెఱింగి, ప్రణయనాదంబుతోఁ జుట్టి,
జోలపాటఁ బాడి, చొక్కు పెట్టి,
భ్రమరమూర్తి వగుచుఁ బరమానుభూతి
నాయింట విం దనుగ్రహింపుము ప్రభు!

౫౩

పిలుచుచున్న కోలంది పెడదారిఁ బట్టుచుఁ
బ్రేమఁ జూపక యేడిపింతు వేని,
నిష్ఠురం బగు దాన, నీయడుగుల యాన,
భక్తవత్సలుఁ డను భద్రబిరుద మది యసత్యం బని,
యంతటఁ జాటింతు, నాకాశ మంత డప్పెవనఁ జేసి;
గాలినై పరువెత్తుఁ, గిలినై మొనమూట్టు,
నీరయి ప్రవహించు, నిలువఁ బోదు,
పలుకు వడిన నాప్రపంచంబు లోపలఁ
బదము లాడునె? యిఁకఁ బాఱిపోవ,
భక్తిపాశములను బఱచితి నెల్లెడఁ
జిక్కఁ లేటికి? దయ సేయుము ప్రభు!

౧౮

స్థైర్యమూ లేదు;
విశ్రాంతియూ లేదు;
నాజీవిత మిపుడు స్వభావచంచలం బైనదై,
వికలం బయి యున్నది!
గాలిలో దీపంబుఁ బోలి యున్నయది!
నేను చేసి కొన్నది తీర్పు వార లెవ్వరును లేరు;
కనుక వగపుఁ జెంది నిన్నుఁ బ్రార్థించితిని;
తలంచుకొను నెడ నీవింతలోఁ గరుణింపఁ గలవు;
నీ వనుగ్రహింతు వేని, స్వస్థతఁ గాంచి,
ప్రకృతివాయు వేగ వికృతిఁ బడకఁ
దివ్యమైన రత్నదీపిక నై యుందు
నీగృహంబు నందె నిత్యము ప్రభు!

౫౨

సత్య మగు నదె నాసంకల్ప మగుఁ గాక!
నిత్య మగు నదె నానిత్యలక్ష్య మగుఁ గాక!
నిశ్చల మగు నదె నాతలఁ పగుఁ గాక!
శాంతమగా నదియె నాస్వభావం బగును గాక!
పావన మగు నదె నావృత్త మగుఁ గాక!
నాశరహిత మగు నదె నాకృతి యగుఁ గాక!
సుఖ మగు నదియె నాజీవిత మగును గాక!
ఆత్మ కనుభవయోగ్యంబు లైన ఫలము లన్నియును
నిట్లు నాకోస మైన యపుడు,
ఆది యందె కా కంతంబు నందె కాక,
ఆదిమధ్యాంతముల నీవె యగుదును బ్రభు!

గీ.

చీకటియు వెలుఁగుఁ గాక యున్న తెఱపిలోఁ
గన్నుఁ దెఱచి,
నాలోకచిత్రసౌందర్య యవనిక ముందు నిలిచి
చూచుకొంటిఁ;
దమస్సు నాకంటి నుండి జాఱె నంతనె,
నాయుషస్సు నాకన్నులఁ బడినది;
అదిగో! నాపక్షుల మెలఁకువపాట లల్లన
శ్రవణగోచరములై నన్ను నాకుఁ దెలుపుచున్నవి; సరే,
నీవు ముందెక్కడనో లేవు;
నావెనుకనె, నామనసు వెనుకనె యుండి,
నాతలఁపున నీసహస్రసహస్రవినిర్మలకిరణములఁ
ద్రిప్పుదు!- మేలుకొన్నాఁడను బ్రభు!

౫౭

మెలఁకువలోఁ గల గలలో మెలఁకువయుఁ
గను చుంటి నని యనుకొను చుంటి;
నిద్రలో మాత్రము నే నేమి కనుచుంటినో
నాకు స్ఫురియింప కున్న దేమి?
మెలఁకువ గలలలోఁ గలవరపా టేమి?
కలమెలఁకువలలోఁ గలఁత యేమి?
ఆత్మసాక్షిగ నివి యన్నియును గలలే!
నిద్ర యొక్కటియె నా నిజ గుణంబు;
నామనోభ్రాంతు లివి యెల్ల నాటకములె;
మనసు నాసుషుప్తిని లేదు;
మాయ లేదు;
మనసు లేని, మాయయు లేని మంచి నిద్ర నిచ్చి,
సుఖమిచ్చి నన్ను గ్రహింపుము ప్రభు!

గీ॥

జీవుఁడనై నేను చేసికొనిన తప్పు
జడమైన మనసుతో సాహచర్య మొనరించుటయె;
యది తన జాత్యభిరుచిని విడిచిపెట్టుకొనునా?
విచ్చల విడిగాఁ దనప్రకృతిలోఁ గలిసి తిరుగుఁగాని;
నిన్ను వెదకుటకై నేను
పంపుకొన్న దూతగ నెంచుకొని
మోసపోయితి;
తాఁ గనుఁ గొన్నవి తనవిగాక నా వగునె?
నిజ మెఱిఁగికొనంగ నేనె,
మనస్సుతో మంతనములను మాని,
దురభిమాన మెడలి,
స్వయంభానమాను నిన్నుఁ దెలిసి,
కనుఁగొంటి జ్ఞానమందిరమునఁ బ్రభు!

౫౯

నీయిచ్ఛ లేకున్న, నేఁగోరి చేయు
కార్యంబు లన్నియు వినాశంబు లగును;
నీయనుగ్రహ మున్న, నిర్నిమిత్తంబుగాఁ
గోరని వెల్లఁ జేకూరు చుండు;
ఇది యనుభవసిద్ధ, మిది యపౌరుష మైన,
దిది పరమరహస్య, మిది నిజంబు;
నీవిధాన మెఱుంగ నేరక
నాకు నేనే కర్త నను నహంకృతిని జెడితి;
నాకు, నా కార్యముల, కెల్ల లోకములకుఁ,
గర్త వీవని తెలిసితి,
గర్వ ముడిగి, నాకృతుల, నన్ను నీకర్పణంబుఁ
జేసికొంటి, దాసుఁడ నన్నేలుకొను మిఁకఁ బ్రభు!

౬౦

అప్పుఁడ వీవు నాయార్తిఁ దీర్పఁగ,
నిన్నుఁ గలసి చరించు సంగాతి నేను;
స్వామివి నీవు నాప్రేమఁ బెంపఁగ,
నిన్ను బరమభక్తిని గొల్చు బంట నేను;
నేతవు నీవు నానెలవు నిల్పగ,
నిన్ను నకపటమతిఁ గొల్చు ప్రకృతి నేను,
గురుఁడవు నీవు నాపరముఁ దెల్పఁగ,
నిన్ను విడువక కొల్చు శిష్యుఁడను నేను;
నాకు నీకు నింత యనుబంధంబు గలదు,
ఋణ మయిన నిన్ను విడువంగఁ జాల నింక,
నిముస మైనను నను వీడ నేర వింక,
వలుకొను మేను నీవాఁడనే కద ప్రభు!

౬౧

నన్ను దాసునిగఁ జేకొన్నావు;
నాపుట్టుపురోత్తరములు, నాసర్వవిధులు,
నీచేతిలోఁ బెట్టి నిమ్మళి పడితిని,
నీవినోదమునకై భావి నాకు
నేకీటభూమిక నిచ్చినఁ గైకొందు,
నుర్వీపతిత్వంబు నొకడ దక్క;
దయమాలి, దానిని ధరియింపఁ జేసిన
నేనే ప్రభుఁడ నని నిన్ను మఱతు;
చెవుల నమ్మికఁ గన్నులఁ జేటు గ్రమ్ము;
పలుబడికల్మిఁ గూరిమి యెంగిలి పడు;
మనసుపొగరున సత్యంబు మాయు,
నట్టి పాప మొడిఁ గట్టక ననుఁ గాపాడుము ప్రభు!

౬౨

ఆదిమధ్యాంతశూన్యంబై,
యనంతమై, శాశ్వతమై,
యగోచరము నైన కాలంబునకు, నీకుఁ
గల భేద మెఱిఁగింప,
మాపు రేపు ననెడి మంచి గుఱుతు దాపి,
నిన్నను నేఁడు రే పన్న సంజ్ఞల మూఁడు మెట్లులు
దాని మోయఁ బెట్టి,
ప్రాణుల నామెట్లపై నడిపించుచు
సూత్రధారుఁడ వయి చూతు వీవు;
నీయనుజ్ఞఁ బట్టి నేను నా మెట్లపై నడుతు,
నేండ్ల కొలఁది నడిచి నైన,
నేఁటి మెట్టు మీఁద నే యుందు నెప్పుడు
దీని చిత్ర మేమొ తెలుపుము ప్రభు!

౬౩

పలుకులోఁ దోఁచి నాయూళుకుఁ దీర్చినఁ జాలు,
నావెంట నుండు మనంగఁ బోను;
చూపులోఁ దోఁచి నాతాప మార్చినఁ జాలు,
నాకంట నుండు మనంగఁ బోను;
తలఁపులో దోఁచి నాకలకఁ దీర్చినఁ జాలుఁ
నాజంట నుండు మనంగఁ బోను;
మనసులోఁ దోఁచి నావనటఁ దీర్చినఁ జాలు
నాయింట నుండు మనంగఁ బోను,
నీకు నావంటి దీనులు లేకపోరు;
ఇట నిలువ వారి యార్తి యింకెపుడు తీఱు?
ఆఁగు మనఁ బోను, రమ్మ పొమ్మనఁగఁ బోను,
ప్రోచె చాలు నిం కేమనఁ బోవను ప్రభు!

౬౮

నామనవి వినుము;
నా కున్న భయ మెడలింపుము;
నన్నుఁ బాలింపుము;
మును పెన్ని జన్మంబుల నెత్తితినో!
యప్పుడే నిన్నుఁ దెలిసి యైనఁ, దెలిసికొనకైన,
భజియించుకొంటినో లేదో యెఱుంగ!
నాభాగ్యనిరూఢి యేమొ,
యీ పుట్టువున భవతాపహార మగు
నీశ్రీచరణాబ్జసంసేవ సేయు భక్తి గలిగినది;
మఱెన్ని భవము లైన నిది విడక యుండ
నొక వర మిమ్ము నాకు;
ఎపుడు నీచిత్త మెఱిఁగి, నీకృపకు మరగి,
ఇందు నెందును సేవించు కొందును బ్రభు!

ఉ॥

గట్టి ముత్తెపుఁ గోవఁ గావించుకోవె!
నాకన్నీటి బిందులఁ గలయఁ బెట్టి;
నెత్తావివ్రాదండ నిర్మించుకోవె!
నా దీనంపు సుద్దుల దిద్ది తీర్చి;
పట్టు వింజామరఁ బట్టించుకోవె!
నా నిట్టూర్పు గాడ్పులఁ బట్టి కొలిపి;
కపురంపు టారతిఁ గల్పించుకోవె!
నాసంతాపవహ్ని ని సంస్కరించి;
ఇన్నియును నీవు చేసికొ కున్న మానె,
ప్రేమమూర్తివై సాక్షాత్కరింపఁ గానె,
సర్వమును నేనె యింతలో సంతరింతు,
నింత మాత్రంపుఁ జన వైన నీదగుఁ బ్రభు!

౬౬.

నీకన్న ఘనులు లేనే లేరు,
నీతో సమానులు లేరను మాట నిజము;
విశ్వరూపుఁడవును, విశ్వరక్షకుఁడవు నైన
నీవఖిలవిశ్వాత్ముఁడ వయి,
సకలవిశ్వమునకు సాక్షివై యుండియుఁ,
బ్రకృతి సంసారముఁ బాలన మొనరించు చున్నావు!
నీప్రేమను, నీయనుగ్రహమును గోరి
నేనహరహమును నిన్నుఁ బ్రార్థించు చున్నాను,
నీవు నాకుఁ దల్లి, దండ్రి, గురుఁడు,
దాత, దైవము నంచు
అతిరహస్యంబును, భవార్తిహారము నైన
నీమహత్త్వభావ మందింపుము ప్రభు!

౬౭

ఇంత వంచించుట యెక్కడి న్యాయము?
రేయుంబవలు నేను నీయనుపమదివ్యసుందరమూర్తిఁ
దెలిసికోఁ గోరి, తెలిసి, కొలిచికొన మనసుపడి,
వెదకికొనుచుండ, మొఱ యిడుకొనుచుండఁ,
జెడ చెవిని బెట్టి తప్పించుకొనుట యేటి న్యాయము?
నీవు సుందరమూర్తి వని, గుణసుందరుఁడ వని,
నీ యందు నామనంబు నెలకొల్పి,
నిను నమ్మినాఁడఁ గాని,
ఈ విరూపుఁడ వని, గుణాభావుఁడ వని,
యింత నిర్దయుఁడ వని నే నెఱిఁగి యున్న,
నెట్లు మన నుంతు?
నీవు నా కెందుకు ప్రభు!

ఉ॥

నలుగురి లోపల నామకీర్తన విని,
గురువుల లోపల గుణముఁ దెలిసి,
పెద్దల లోపలఁ బ్రేమగాథలు విని,
కులజుల లోపల గొప్పఁ దెలిసి,
సుకవుల లోపల శోభాకృతిని విని,
మహానుల లోపల మహిమఁ దెలిసి,
యోగుల లోపల యోగపదము విని,
జ్ఞానుల లోపలఁ జదువుఁ దెలిసి,
మనసుపడి, మెచ్చుకొని, కూర్మిపెనిచి, పొంగి,
మనన మొనరించి, నీలీలఁ గని వరించి,
కోరి, నన్ను నీకర్పించుకొంటి నపుడె,
యెపు డనుగ్రహించెదవో నీయిష్టము ప్రభు!

౬౯

నాశరీరనికేతనమున నెచ్చట నుంటివో
నాకుఁ దెలియదు-కాని,
నిత్యమును నయమున భయమున
నీసదుపదేశముల నిచ్చుచున్నను మూర్ఖుఁడ నయి,
నేను వానిని విననేర కుంటిని;
కష్టనిష్ఠురఫలము లనేకములుగ
ననుభవించుచునె యుంటిని;
శ్రుతిహిత మైన నీప్రబోధస్మృతి నిల్చి నంతనే
పురాణరూపమగు నానిభృతజీవి తేతిహాస
మిప్పుడు గ్రహియించుకొంటి;
ఆత్మగురుఁడవు, నాయంతరాత్మవు నగు
నీకు శరణంటి ననుఁ గరుణింపుము ప్రభు!

౭౦

మమతలు వోనాడి మనసు నీపై నిల్పి
నిన్ను నాలోన ధ్యానించు నంత;
నంతరాళములోన నలరిన పూవులో
షట్పదఝుంకృతిస్వనము దోఁచె;
పక్షుల యవ్యక్తభాషణంబులు దోఁచె;
విమలవిపంచీస్వనములు దోఁచె;
జీవప్రబోధవంశీరవంబులు దోఁచెఁ;
బ్రణయకళాపరంపరలు దోఁచె;
కోటికోటి చంద్రుల కాంతి గూడఁ దోఁచె;
అనుభవంబెల్ల నాదగ్గు టపుడు దోఁచె;
అక్షరాత్మ నీవై యుండు టపుడు దోఁచె;
అద్వయానంద తేజు ని న్నరసితిఁ బ్రభు!

౭౧

నాకు నీవిటఁ గనరాక పోయినను
జాటున నుండి యైన,
ముద్దునకు నైనఁ బలికింప కున్నను,
దెలిసిన పెద్దలు నీగుణగణము వర్ణించు నపుడు విని,
నిన్నుఁ గని నట్లె యనురాగ ముదయింపఁ
దలఁపున నీమీఁది వలపు నిలిపి,
తెలిసియుఁ దెలియని దీక్షలో నొక నాఁడు,
కొలము వారల కైనఁ దెలుప కుండ,
ఆత్మసాక్షిగ నంతరంగాలయమునఁ జెలఁగు
నీమూర్తితోఁ బెండ్లి చేసికొంటిఁ,
ప్రియుఁడ వగు నీకె నను సమర్పించుకొంటిఁ,
జేసినది కాదనక దయసేయుము ప్రభు!

౭౨

ఈయేఱు దాటఁగా నీతేప గావలె
సుఖమున కై దీనిఁ జూడఁ బోను;
ఇది యెరవు పదార్థ మిది యన్యులది గాన
దీనితో నక్కఱఁ దీర్చి కొందు;
జ్ఞానరూపధనమ్ము సాధించు కొనుటకు
నా కీతను వొసంగి నావు,
దీని బడలు వడక యుండ నడిపింపఁ గోరుదు,
నీ పరోపకార నిరతిఁ జూపి;
కర్మముఁ దరించి, జీవమార్గము గ్రహించి,
వరుస నెవరి వస్తువులను వారి కిచ్చి,
భవము ముగియించు దాఁక నీ పాలనమ్మ!
అవల సచ్చిదానంద నిన్నందుదుఁ బ్రభు!

23

నాయింటిలోని ధనము నాది;
వస్తువు లన్నియు నావి; నా వనుకొను నవి
యేనేల నాచిత్తవృత్తిని బట్టి వెచ్చింపఁ గూడ దని
వ్యయింప మొదలు పెట్టితిని;
ధనముపెట్టె వట్టి దయి పోయినది;
వస్తువులు చేయి విడిచినవి;
ఇల్లు గుల్ల యయి పోయినది;
మనసు తొట్రుపడి పోయినది;
తోడి వారి కింక నేమి యిచ్చుకొనఁగలనో?
యేది దారి? యనుచు
నిను వేఁడు నంతలోఁ గనికరించి,
ప్రేమనిధిని నాలోనె చూపించి,
నాఁటి నావ్రతము సువ్రతముఁ జేసినాఁడవు ప్రభు!

౭౮

నిన్ను దెలియుటకు
నిన్నుఁ గొలుచుటకు,
నిన్ను డగ్గరుటకు,
నీ యనుంగు భక్తుల కెన్నియో పథము లేఱుపఱిచితివి
వారి వారి పుణ్యావశమున
నెవరికి దొరకిన త్రోవను బట్టి వారేఁగు చుందురు;
వారిలో నొక్కరైన, నిది నే సృజించుకొన్నది,
యీ పథమొకటే నిన్నుఁ జేరుటకుఁ
గనుంగొనఁ బడెనని చెప్ప సాహసింపఁగలరా?
జిహ్వాకు రుచిభేదము, మనమ్మునకు గుణభేదము
నను పలుకు నిజ; మందఱకు భక్తిప్రాపకంబు;
ఏ పథముఁ జూపి యిపుడు నన్నేలెదు? ప్రభు!

౭౫

ఎన్నియో గాథల నిన్నుంచి పిలువనే?
యొకదాని కైనఁ బలుకవు గాక!
వినరాని వేమైన వినుమను చుంటినే?
కొంటెవై యూఁకొట్ట కుంటి గాక!
ఊఁకొట్టి నంతనే వాకట్టి పోవునే?
పిలిపించు కొనుటయే బులుపు గాక!
పిలువనే? జగముచేఁ బిలిపింప కుందునే?
పిలుపులో నీప్రేమ తోలఁకు దాఁక,
ఎన్ని గాథలఁ జెప్పింప నెంచినావో?
ఎన్ని బోధలఁ జేయింప నెంచినావో?
ఏ పిలుపులోన నోయన నెంచినావో?
ఏ నడుగఁ బోవ నింక నీయిష్టము ప్రభు!

౭౬

పిలుచుట నాపని; పలుకుట నీపని;
పలికిన దాఁక నేఁ బిలువ కుందునే!
తెలుచుట నాపని; తెలివిలోఁ దేరుచుట నీపని;
కృపతోఁ జూచి తేర్చు వఱకు
నీయడుగుఁదామరల కెఱఁగ కుందు నే!
కొలుచుట నాపని; చన వొసఁగి కూర్చుట నీపని;
కొలు విచ్చి నను గూర్చు నందాఁక
నాపూన్కి నాఁపుకొందు నే!
వలచుట నాపని; నాస్వభావ మెఱిఁగి
నన్ను మనుచుట నీపని;
నామనుగడ చక్కఁబడు దాఁక
నీకూర్మి చదువు మానుకొందు నే!
ఉన్న దిది మనసందునఁ బ్రభూ!

22

నేను ప్రసన్నుఁడ గాను;
మహత్తరభక్తియోగాభ్యాసపరుఁడఁ గాను;
జ్ఞాననిష్ఠుఁడఁ గాను;
సజ్జనసహవాస మైనఁ జేసిన వాఁడఁ గాను,
జీవదయ యన నేమో మొదలె విననైతిఁ;
బరోపకారఘనతయుఁ దెలిసికొననైతి;
నీ వాఁడ నేనగుట యెట్లో యెఱుఁగ నయితి;
నీవాఁడఁ గావలె నని యెందుకో కాని
నాయెదఁ గుందుచుంటి;
నే సుగుణములు లేకున్న నిందుకైన
నన్ను నీవానిఁగాఁ జేసికొన్నఁ జాలు;
నాకు నీకృప నన్నియుఁ జేకుఱుఁ బ్రభు!

౭౮

నా యొద్ద ధన మున్న నాఁడు
నేను పదిమందికిఁ బోషకుఁడ నని,
సుగుణపరుఁడ నని, తగవరి నని,
జ్ఞానవంతుఁడ నని, పలువురచే మెప్పు నొందితి;
నామహత్త్వ మని పొంగితిని;
ధనము తొలఁగినది;
నామహత్త్వము నను విడనాడి చన్నది;
నాది కానిది నాదిగ గర్వ పడితి నని గ్రహించితి;
నిపుడు నామనసుఁ బట్టి జాఱినది యేది?—
—నా యహంకారవృత్తి!
మిగిలినది యేది?—నీపాదయుగళభక్తి
ఎఱిఁగి సేవింతు నింక నన్నేలుము ప్రభు!

ఓం

ఒక యవస్థనె చూపఁ నోపెడు చిత్రకారుని కంటెఁ
దత్కాలమునఁ గరంచు గాయకుని కంటెను
గల యవస్థల నెల్లఁ గల భావముల నెల్ల వెలయఁజేయు
కావ్యప్రపంచంబు కల్పించు సుకవియే
మూఁడు మూర్తుల నీకు మొకటి కొడుకు,
సృష్టించి, వెలయించి, చేతనాచేతనవస్తులఁ
దనలోనె వాల్చునట్టి కవికులముఁ బట్టి,
భక్తుల కరుణఁ బట్టి,
నీకు దగ్గఱి చుట్టంబుఁ గాక పోను!
ఆ చనవు కొంత పాడదాస్యంపుఁ జనవు కొంత
చూపించి, నన్నేలుకోఁ దగుఁ బ్రభూ!

౭౦

ఈనాఁటి కైన నీధ్యాన మాపినఁ జాలుఁ,
ప్రేమానుబంధంబుఁ బెంచి కొందు;
ఈపాఁటి కైన నీరూపుఁ జూపినఁ జాలు,
మాయాంధకారంబు మాటు కొందు;
ఇప్పటికైన నీ చొప్పెఁ దెల్పినఁ జాలు
సంసారబాధలు సైఁచు కొందు;
ఇన్నాళ్ళ కైన నీయింట నిల్పినఁ జాలు,
భవపరంపరలను బాపు కొందు-
కలఁతఁ బెట్టుచుఁ గలరూపుఁ గప్పి కొనుచు,
బడలువఱచుచు, బాముల నుడివఱచుచు
నెంత కాలంబు దాఁక శోధింతు విట్లు?
ఇపు డయిన నన్నుఁ గరుణించి యేలుము ప్రభు!

౮౧

కని పొంగు చుండుటే ఘన మనుకొంటిఁ,
గాకున్న నా కేగొప్ప యున్న దింక?
విని యుబ్బు చుండుటే పని*యనుకొంటిఁ,
గాకున్న నా కేకార్య మున్న దింక?
అని సేయ కుండుటే యశ మనుకొంటిఁ
గాకున్న నా కేకీర్తి యున్న దింక?
తిని మెచ్చు కుండుటే తీర్పనుకొంటిఁ
గాకున్న నా కే తెల్వి యున్న దింక?
చెడ్డ మంచిగ, మంచిని జెడ్డ గాఁగ
భ్రాంతిఁ జెంది యిహం బిల్లు బాపు కొంటిఁ
బర మెఱుఁగకుంటి, యిట్టి పామరుని నన్నుఁ
దీరిచి గ్రహించుటయె నీకుఁ గీరితి ప్రభు!

౮౨

ఇది కక్కసపుఁ దిత్తి,
యీ తిత్తి లోపల ననిల ముండుటఁ జూడు
మంతె చాలు;
ఇది మొండి కట్టియ,
యిక్కట్టె లోపల నగ్ని యుండుటఁ జూడు
మంతె చాలు;
ఇది బండ ఱాగుట్ట,
యీ గుట్ట లోపల నంబు వుండుటఁ జూడు
మంతె చాలు;
ఇది మంటి సిరిబొమ్మ,
యీ బొమ్మ లోపల హంస యుండుటఁ జూడు
మంతె చాలు;
శ్రుతిహితంబుగ లోకంబుఁ జుట్టుముట్టి
శుష్కవాదుల శత్రువాచ్యుల దహించి,
సుగుణమణులపై నమృతంపు సోనఁ గురిసి,
ప్రేమమూర్తివై నిన్ను మెప్పింతును ప్రభు!

౮౩

తలఁపును బట్టి నీధ్యానంబుఁ గంటిని,
నీనామమంత్రంబునే జపించి;
నామంబుఁ బట్టి నీప్రేమంబుఁ గంటిని,
నీరూపసంపదనే స్మరించి;
రూపంబుఁ బట్టి నీదాపును గంటిని,
నీగుణగణములనే గ్రహించి;
గుణములఁ బట్టి నీకొలువును గంటిని,
నీనడవడి పెంపునే తలంచి;
నడకఁ బట్టి నిన్ను నాపతిఁ గాఁగంటి,
నీజగత్పతిత్వ తేజ మెఱిఁగి;
యెఱుకలోన భక్తి యిచ్చితి,
నాభక్తి కొలఁది యెఱిఁగి యేలుకొను మిఁక ప్రభు!

౮౪

ఒక పత్రమైనఁ గానోపనైతిని గదా!
భక్తులు భజియించు పాలకునకు;
ఒక పుష్పమైనఁ గానోపనైతిని గదా!
విబుధులు పూజించు వేలుపునకు;
ఒక ఫలంబైనఁ గానోపనైతిని గదా!
యోగు లారాధించు యోగపతికి;
ఒక బిందువైనఁ గానోపనైతిని గదా
జ్ఞానులు సేవించు సద్గురునకు;
జడమగుదు నైనఁ బుణ్యహస్తములఁ జేరి
శ్రీచరణసేవలో ముక్తిఁ జెంది యుందు,
నట్టి పూజాఫలము పెట్టిపుట్ట లేదె?
అంత మాత్రపుఁ జన వీయవైతివి ప్రభు!

రాగి

తల్లిదండ్రులును, సహోదరులుఁ జుట్టంబులు,
నిల్లాలు, బిడ్డలు, హితులు ననుచు,
ననుబంధములు వెట్టి,
యైహికసంసారశకటంబు నడిపించు స్వామి వీవు;
జీవుఁడనై నేను చిత్తానువృత్తిని దాఱుచు
మోహాబంధములఁ జిక్కి,
యేదియు విడనాడ నెఱుఁగకుంటి,
నెఱింగి, సతమనకొని మనఁ జాలకుంటి;
ఎఱిఁగియు నెఱుంగ నట్టి నాకిట
విషాద మొకటి సకలానుబంధమై యున్న దిపుడు
దీనిఁ దరియింపఁగా నొక తెరువుఁ జూపి
దీనుఁ డగు నన్ను నీకృపఁ దేర్చుము ప్రభు!

౮౭

కరుణాసముద్ర! నీకృపముఁ గంటి,
నీయనుగ్రహ మంటిఁ గష్టంపుఁ గలలఁ గంటిఁ
తెలివిఁ దెలిసికొంటిఁ, గల కోరికలు నావి గావు;
వానికి లోను గాను;
వాహినీజలంబులు వచ్చి నిండు చున్నను
మహోదధి యవికారత నున్న యట్లు,
నానియంతృత్వంబుననె యవికారుఁడనై యుండి,
సర్వంబు నా యధీనమున మెలంగఁ జేసి,
మనసు నీపాదారవిందభజన మందె వెలయ జేసి,
నిన్ను దేశికునిగ నిఖిలార్థ సిద్ధిఁగా
నెఱిఁగి కొలుచు చుందు నేలుము ప్రభూ!

౯౭

దేహంబు నడపు నింద్రియము,
లింద్రియముల నడపించు నదియె మనస్సు;
దాని పోకడ నరికట్టి బుద్ధి నడపు చుండు;
బుద్ధికి నాత్మయే పూటకాపు;
ఆత్మ నెఱిఁగి, పరమాత్మరూపుని నిన్నుఁ దెలిసి
సకల కర్మములును నీకె యర్పణం బొనరించి
యాగ్రహాది వికారములకు లోఁబడి పోక
యలఘుభక్తి భావమున
నీపదాబ్జసంసేవ నైన కర్మ మొనరించి,
సాధుమార్గము గ్రహించి,
భవమహోదధి నీదయఁ బట్టి దాటి కొందు
నిన్ను నే సేవించు కొందును ప్రభు!

౮౮

కర్మము నాకు శృంఖల మని తెలిసియు
నిరతంబుఁ గర్మంబునే యొనర్తు;
తలఁచుట, చూచుట, తాఁకుట, నడచుట
యను నివి కర్మంబు లగుట నిజము;
కర్మంబుఁ దరియింపఁగల జీవియే లేదు,
కర్మఫలార్థి తాఁగాని నాఁడు,
జీవికి బంధంబు చెందదు గావున
నీకయి కర్మముల్ నేనొర్తు;
యాగయజ్ఞములకుఁ ద్యాగభోగములకు,
నాది భోక్త వైన యట్టి నీకె,
అఖిల కర్మ ఫలము లర్పించి,
సుజ్ఞానరూపు నిన్నుఁ జూడ నోపుదుఁ బ్రభు!

౮౯

సజ్జనగోష్ఠియు, సాధుసాంగత్యంబు
నిత్యకృత్యంబుగా నెఱప నిమ్ము;
సత్యంబులును శాస్త్రసమ్మతంబులు నగు
విధివాక్యముల గౌరవింప నిమ్ము;
సద్గురు నుపదేశ సారంబు గ్రహియించి,
చిత్తమం దతనిఁ బూజింప నిమ్ము;
ఆత్మతత్త్వ గ్రహణాతిశయంబున
నఖిలంబుఁ దానుగా నరయ నిమ్ము;
కార్యకారణ సంబంధగతు లెఱింగి,
ఆత్మవిశ్వస్వరూపు ని న్నరయ నిమ్ము;
ఇదియె నాజ్ఞాన మార్గమై యొసఁగ నిమ్ము;
అనుభవానందసిద్ధి నిన్నందుదుఁ బ్రభు!

౯౦

కనుపెట్టి జగముల కాన్పులో నినుఁ గందు;
నిస్వనంబులలోన నిన్ను విందు;
సద్వస్తువుల నిన్నె స్పర్శింతు;
సౌరభముల నీపరిమళములె గ్రహింతు;
పలుకులలోన నీపలుకులే భావింతు;
నడపులలోన నీనడలె చూతు;
సకలేంద్రియము లాత్మసంచారమున నుండ
నేనుందుఁ బరమాత్మ నిన్నుఁ గలిసి;
తమప్రవృత్తికి నేనడ్డు తగుల కునికి,
నింద్రియంబుల యడ్డు నాకింత లేక,
ప్రకృతిసంబంధ మింతమాత్రమె వహించి,
కర్మయోగినై నిన్ను నేఁ గాంతును ప్రభు!

౯౧

నిన్నన నేల? నేనే నాకు శత్రువునై యుంటి;
నాయింద్రియముల నడుపు మనసును
స్వాధీన మొనరించుకొన లేక
నాయాత్మకే పగదాయనైతి;
మత్సరంబును మాని, మనసును బ్రతిమాలి,
సకలేంద్రియంబుల సాధు చేసి,
ఆత్మతో మనసున కైక్యంబుఁ గూర్చి,
బుద్ధిబలంబును వృద్ధి పఱచి,
వివిధవృత్తుల నేకీభవింపఁ జేసి,
సమతతో నిత్యశాంతిని సంగ్రహించి,
జ్ఞానముద్రలో నినుఁ గందు సంయమి నయి,
పరమ మైన బ్రహ్మానందపదమునఁ బ్రభు!

౯౨

జల మందలి రసమ్ము,
సవితృజైవాతృకు లందలి తేజంబు నైన వాని;
ప్రామిన్కు లందలి ప్రణవంబు,
నాకాశ మందలి శబ్దమ్ము నైన వాని;
భూమి యందలి గంధమును,
హవ్యవాహను నందలి తేజంబు నైన వాని;
అఖిలభూతంబుల యందలి ప్రాణంబు
మౌను లందలి తపం బైన వాని,
సకలభూతములకు జననకారణ మగు
నాదిబీజరూప మైన వాని,
మూఁడు గుణములకును మూలం బయిన వాని,
నిన్నుఁ గొలుతుఁ గరుణ నింపుము ప్రభు!

౫-3

సర్వజ్ఞుఁ డగు వాని, శాశ్వతుఁ డగు వాని,
నఖిలనియామకుఁ డైన వాని,
నణువునకంటె సూక్ష్మాకృతి యగు వాని,
నన్నింటిఁ బోషించు నట్టి వాని,
నంతరింద్రియముల కందఁబోవని వాని,
నాదిత్యవర్ణుఁ డైనట్టి వాని,
ప్రకృతికతీతుఁడై పరిఢవించిన వాని,
నక్షరబ్రహ్మ మైనట్టి వాని,
నిత్యనిర్మలానందుఁడై నెగడు వాని,
నిన్ను సంతతాభ్యాససన్నిహితుఁ జేసి,
భవతరణ మైన యేకాంతభక్తి లోనఁ,
బట్టి సేవించి, ముక్తిని బడయుదుఁ బ్రభు!

౯౮

అంతటఁ జరియించు నా మహావాయువు
నిండి యాకాశమం దుండు నట్లు,
సకలభూతంబులు సర్వమయుఁడ వగు
నీ యందె నిత్యంబు నిండి యుండు;
ఆత్మమాయ నెవాని నడఁగింతుఁ బొడిగింతు,
వాని నీ వంటని వాఁడ వగుట;
సృష్టిక్రియల కుదాసీనుఁడ వగు నిన్నుఁ
గట్టంగ నేర వే కర్మములును;
నీవధిష్ఠాతవై యున్న నీప్రకృతియె
సృజనఁ గావించు చుండు నీసృష్టి కెల్ల,
సాక్షివై యుండి, నీవె శాసకుఁడ వగుదు,
నీమహాత్త్వంబుఁ దెలియంగ నేర్తునె ప్రభు!

గీ॥

భూతభావనుఁడును, భూతేశ్వరుండును,
భూతపాలకుఁడు, విభూతియుతుఁడు, నగు
నిన్ను నీవె యెఱుఁగుదువు గాని,
యెవ్వరు నిన్నెఱింగిన వారు లేరు;
అఖిలలోకములు నీయైశ్వర్య మయములు,
సర్వవిభూతి కీశ్వరుఁడ వీవు;
ఏచింతనమున నిన్నెఱుఁగుదు,
నేవస్తుదృష్టిలో నిన్నుఁ జింతించు కొందు;
సకలవిశ్వసౌభాగ్యము, సర్వమయము నైన
యాత్మవిభూతిరహస్య మెఱుఁగఁ జేసి,
సుజ్ఞానసంపన్నుఁ జేసి నన్ను,
నిత్యసత్యవిభూతిలో నిలుపుము ప్రభు!

౯౬

అగణితనేత్రుండవై యొప్పుటయె కాక,
పరికించు చుంటివి బహు ముఖముల;
అగణిత తేజుండవై యొప్పుటయె కాక,
ప్రసరించు చుంటివి బహు కరముల;
అగణితరూపుండవై యొప్పుటయె కాక,
ఘచరించు చుంటివి బహు పదముల;
అగణితభూతాత్మవై యొప్పుటయె కాక,
పాలించు చుంటివి బహు ప్రకృతుల;
అఖిలమయుఁడును నఖిలాత్ముఁ డైన నీవు,
గాని దేదియు లేదు లోకముల యందు;
కంటి నీవిశ్వరూపంబుఁ,
గంటి నీమహాత్వ మెల్లఁ గృతార్థుఁడ నైతిని ప్రభు!

౯౭

అభిమానముఁ ద్యజించి, యాసల నడఁగించి,
సకలేంద్రియంబుల నద్దణంచి,
అఖిలకర్మముల నీకర్పించి, సమబుద్ధి
నంతరాసక్తి నేకాంతభక్తి నిన్ను ధ్యానించుచు,
నిన్నుపాసించుచుఁ, జిత్తంబు నీయందె హత్తఁ జేసి,
జననమరణరూపసంసారసాగర తరణమున
కుదాత్తకరణమైన నీపవిత్రనామ
నిర్మల స్మరణంబుఁ జేసికొనుచుఁ,
దొల్లి చేసికొన్న పాపరాశి దుల్చి,
భవబంధము లెడల్చు వారె
నిన్నుఁ జేరు వారలు ప్రభు!

౯౮

అది నిరతిశయ మైనది;
అది సత్తు గానిది;
అసత్తును గాని, దది సమస్త
మావరించుకొని యున్నది;
అది సకలేంద్రియముల వెలిగించునది;
అది గుణరహిత మైనది;
సంగరహిత మైనది;
అది యఖిలంబు భరియించునది;
అది బహిరంతరముల నిండినది;
అది సూక్ష్మమై యిది యని తెలిసి
యూహింప రాని
దది విమూఢుల కెల్ల దవ్వగు నది;
విబుధాళికి సమీపమై యుండు నది;
జగమ్ము లేలు నది;
అది యద్వయమే యగునది;
అది పరమ మైన సీతత్త్వమైనది ప్రభు!

౯౯

ఇది పదాడంబరమే లేని సుగమన, ఇది సుబుద్ధి
గ్రహించి యేలికొనుము;
ఇది యలంకారవిస్తృతిఁ గోరని
శుభాంగి; ఇది స్వభావ
గ్రహించి యేలికొనుము;
ఇది చిత్రవృత్తంబు లెఱుఁగని సౌశీల్య; ఇది సుజాతి
గ్రహించి యేలికొనుము;
ఇది భావశైథిల్య మెుదవని నిర్మల, ఇది సుభద్ర
గ్రహించి యేలికొనుము;
ఇది పవిత్ర, యయోనిజ,
ఇది యనంత భక్తిభావ సంకీర్తనాభ్యాస
యోగయాగసంజాత,
ఇది మదీయాత్మజాత,
ఎలమి నర్ధాంగిగ గ్రహించి యేలుము ప్రభు!

౧౦౦

నీకులకాంతను నే నౌదు నన్న,
గోత్రంబు నెఱుంగ, సూత్రంబు నెఱుఁగ;
నీభోగకాంతను నేనౌదు నన్న,
మన్మథశాస్త్ర మెఱుఁగ, సమ్మాయ నెఱుఁగ;
నీకీర్తికాంతను నేనౌదు నన్న,
విశ్వవ్యాప్తి నెఱుఁగ నైజంబు నెఱుఁగ;
నీముక్తికాంతను నేనౌదు నన్నఁ,
దత్త్వంబు నెఱుంగఁ దాదాత్మ్య మెఱుఁగ;
ఏమి యగుదునో నీకు నేనెఱుఁగఁ గాని,
భావసంకీర్తనములోన, భక్తిలోన నల్లితి—
సువర్ణ శతమాన—మది గ్రహించి తేని,
"జీవేశ్వరుఁడ" వని యెఱుఁగుదుఁ బ్రభు!

౧౦౧

ఇచట సందేహార్తియే సంతతం బుండు,
అచట విదేహారాజ్యసుఖ ముండు;
ఇచట భవక్లేశమే కాపురం బుండు,
అచట నజానంద మమరి యుండు;
ఇచట వ్యయారిష్టమే క్రమ్ముకొని యుండు,
అచట నవ్యయపరమార్థ ముండు;
ఇచటఁ బ్రకృతిమాయయే యేలికొని యుండు,
అచట నిత్యబ్రహ్మ మలరుచుండు;
ఇచట మఱపుండు, నెఱుకయే యచట నుండు,
ఇచట గుణ ముండు, నిర్గుణ మచట నుండు,
ఇచట లయ ముండు, మోక్షమే యచట నుండు,
ఇచట నచ్చట, నన్ను, ని న్నెఱిఁగితిఁ బ్రభు!

౧౦౨

కడముట్టఁగా నహంకారంబు దిగఁద్రావి,
యభిమానశూన్యులై నట్టి వారు;
మూలమట్టంబుగా మోహంబుఁ దెగఁగోసి,
యాత్మానుభూతిఁ గన్నట్టి వారు;
తుదిఁదాఁకఁగా సంగదోషంబు విడనాడి,
యఖిలంబుఁ దాముగా నరయు వారు,
సాంతంబుగా నరిషడ్వర్గము జయించి,
యతిశాంతచిత్తులై నట్టి వారు,
చక్కఁగా ద్వంద్వముల కెడ చన్న వారు,
తెల్లముగ మాయ కవ్వలఁ దేఱు వారు,
మూలమందని సంసారమును ద్యజించి,
నిన్నుఁ బురుషోత్తము గ్రహింప నేర్తురు ప్రభు!